

Utjecaj odluke o BREXIT-u na gospodarska kretanja u Ujedinjenom Kraljevstvu

Ban, Leona

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:632549>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Leona Ban

Utjecaj odluke o BREXIT-u na gospodarska kretanja u Ujedinjenom Kraljevstvu

Prvostupnički rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Martina Jakovčić

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Utjecaj odluke o BREXIT-u na gospodarska kretanja u Ujedinjenom Kraljevstvu

Leona Ban

Izvadak: 23. lipnja 2016. godine Ujedinjeno Kraljevstvo provelo je referendum o izlasku iz Europske unije, na kojem se 51,9 % britanskog stanovništva izjasnilo za izlazak. Nakon dva produživanja roka za izlazak iz EU, neizvjesnost oko izlaska zadala je velik udarac gospodarstvu UK, od pada broja zaposlenih i proizvodnje, preko fluktuacija funte, do skore gospodarske krize. Nakon osamnaest mjeseci intenzivnih službenih pregovora, Europsko vijeće potvrdilo je nacrt Sporazuma o povlačenju Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju te tekst Političke deklaracije o budućim odnosima. Zbog nesuglasica unutar britanskog Parlamenta, Ujedinjeno Kraljevstvo bilo je primorano zatražiti dva produženja izvornog roka za izlazak iz Europske unije, čime je scenarij povlačenja UK iz EU bez dogovora postao izvjesniji, a gospodarska situacija u Ujedinjenom Kraljevstvu sve neizvjesnija.

27 stranica, 16 grafičkih priloga, 2 tablica, 39 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: BREXIT, Ujedinjeno Kraljevstvo, Europska unija, referendum, gospodarstvo

Voditelj: izv. prof. dr. sc. Martina Jakovčić

Tema prihvaćena: 13. 2. 2020.

Datum obrane: 24. 9. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

Impact of BREXIT on the economy of the United Kingdom

Leona Ban

Abstract: On June 23rd 2016, the United Kingdom had a referendum about leaving the European union. The results of that referendum showed that 51,9 % of the British population was for the UK leaving the EU. After two prolongments of the deadline to leave the EU, the uncertainty about BREXIT had a big impact on the UK economy, from more unemployment and less production, sterling fluctuations, all the way to a near recession. After 18 months of intensive negotiations, the Council of Europe confirmed the draft for the Withdrawal Agreement Bill and Political declaration. However, due to disagreements in the British Parliament, the United Kingdom was forced to plead to the EU and ask for two prolongments of the deadline to leave the Union, which made the scenario of No-deal BREXIT more likely to happen, and the future of the UK economy became more uncertain.

27 pages, 16 figures, 2 tables, 39 references; original in Croatian

Keywords: BREXIT, United Kingdom, European union, referendum, economy

Supervisor: Martina Jakovčić, PhD, Associate Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 13. 2. 2020.

Undergraduate Thesis defense: 24. 9. 2020.

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	6
2. Metodologija.....	7
3. Povijest odnosa Ujedinjenog Kraljevstva i Europske Unije.....	7
3.1. Uloga medija u odluci o BREXIT-u.....	8
4. Referendum – prostorna i demografska distribucija glasova.....	11
5. Pregovori i posljedice izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije.....	16
5.1. No Deal BREXIT – izbjegnut scenarij.....	18
6. Ekonomska situacija u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon referenduma o BREXIT-.....	19
6.1. Ekonomska situacija u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon BREXIT-a.....	24
7. Utjecaj BREXIT-a na ostale europske zemlje.....	27
8. Zaključak.....	28

Literatura i izvori

1. Uvod

23. lipnja 2016. godine u Ujedinjenom Kraljevstvu proveden je referendum o izlasku UK iz Europske unije. Na referendum je izašlo nešto više od 30 milijuna stanovnika, odnosno 71,2 % britanskog stanovništva, od čega se njih 51,9 % (17,4 milijuna stanovnika) izjasnilo za izlazak, a 49,1 % protiv izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije, poznatog i pod nazivom BREXIT (Edgington, 2020c, Vesey-Byrne, 2020). Postupak povlačenja Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije započeo je 29. ožujka 2017. godine, nakon što je tadašnja britanska premijerka Theresa May službeno obavijestila predsjednika Europskog vijeća o rezultatima referenduma. Nakon službene obavijesti pokrenuti su službeni pregovori između UK i EU o izlasku Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije, koji su trajali 18 mjeseci i završili nacrtom Sporazuma o povlačenju Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju te tekstom Političke deklaracije o budućim odnosima. Konačan nacrt Sporazuma i Političke deklaracije potvrdili su nakon intenzivnih pregovora predsjednici država i vlada svih zemalja članica Europske unije, kao i Europsko vijeće, 17. listopada 2019. godine (MVEP, 2020). Prema članku 50. Ugovora o Europskoj uniji (UEU), članstvo Ujedinjenog Kraljevstva u Europskoj uniji trebalo je prestati 29. ožujka 2019. godine, dvije godine nakon službene obavijesti poslanoj Europskom vijeću. Međutim, zbog nesuglasica unutar britanskog Parlamenta, točnije zbog neslaganja oko detalja Sporazuma o povlačenju Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju koje je s Europskim vijećem ugovorila tadašnja britanska premijerka Theresa May, UK zatražilo je dva produženja roka za povlačenje, te je nakon posljednjeg produženja novi rok postavljen za 31. siječnja 2020. godine (Edgington, 2020c). Ujedinjeno Kraljevstvo svojim izlaskom iz Europske unije postavilo je presedan, a tek se nakon referenduma ispostavilo da procedura izlaska jedne zemlje iz unije nije u potpunosti definirana. Predajom službenog pisma predsjedniku Europskog vijeća Ujedinjeno Kraljevstvo postiglo je dvije veoma važne, naizgled suprotstavljene stvari – europski integracijski proces pojednostavljen je, ali je tijekom tog procesa zakompliciralo svoje buduće odnose s Europskom unijom (Čepo, 2017, Švaljek, 2017).

U ovom radu analizirat će se političko stanje u Ujedinjenom Kraljevstvu koje je dovelo do referenduma o izlasku UK iz EU, te posljedice koje su rezultati referenduma, kao i konačna odluka o BREXIT-u, imale na gospodarska kretanja Ujedinjenog Kraljevstva. Također, analizirat će se i utjecaj konačnog izlaska UK iz Europske unije na gospodarstvo Ujedinjenog Kraljevstva, Europske unije, ali i na ostale gospodarske partnere UK.

2. Metodologija

Za izradu rada korišteni su podaci o rezultatima referenduma o izlasku Ujedinjenog Kraljevstva iz EU, dostupni na mrežnim stranicama Parlamenta Ujedinjenog Kraljevstva (Dempsey, 2017). Prostorni podaci o izbornim jedinicama preuzeti su sa Diva GIS portala. Analiza i vizualizacija podataka o rezultatima referenduma provedena je uz pomoć aplikacije ArcMap te su rezultati prikazani koropletnom kartom. Dio podataka o referendumu te ekonomski pokazatelji preuzeti su sa mrežnih stranica britanskog Državnog zavoda za statistiku (Office for National Statistics), te su prikazani tablicama i grafovima izrađenima u Microsoft Excellu (ONS, 2018, 2020).

Prilikom izrade rada analizirana je strana i domaća relevantna literatura te brojni medijski napisi i analize o tijeku i posljedicama britanskog napuštanja Europske Unije nakon 47 godina članstva.

3. Povijest odnosa Ujedinjenog Kraljevstva i Europske Unije

Europska unija jest gospodarska i politička unija 27 europskih zemalja, začeta nakon Drugog svjetskog rata s ciljem poticanja međusobne gospodarske suradnje. 1958. godine osnovana je Europska ekonomska zajednica (EEZ), čijim je nastankom ojačana gospodarska suradnja šest zemalja: Belgije, Luksemburga, Nizozemske, Njemačke, Francuske i Italije. 1993. godine Europska ekonomska zajednica preimenovana je u Europsku uniju (EU), a početna gospodarska unija s vremenom se razvila u organizaciju koja se bavi politikama iz mnogih područja, od klimatskih pitanja, zaštite okoliša i zdravlja, preko vanjskih poslova i sigurnosti, do pravosuđa i migracija (EU, 2020).

Ujedinjeno Kraljevstvo nevoljko se pridružilo Europskoj uniji, o čemu svjedoči i činjenica da UK nije potpisalo Rimski ugovor 1957. godine. Unatoč nevoljkosti britanskog stanovništva, 1973. godine Ujedinjeno Kraljevstvo bilo je dijelom prvog vala proširenja Europske unije, uz Irsku i Dansku. Euroskeptičan stav je u Ujedinjenom Kraljevstvu neprestano jačao, a prema nekim istraživanjima udio euroskeptika je porastao s 15 % 2006., na 30 % 2012. godine, točnije tijekom i nakon svjetske financijske i ekonomske krize (Švaljek, 2017). Britanski euroskeptici već četiri desetljeća tvrde da su „Ujedinjeno Kraljevstvo i Europa (kako su nazivali sve države s onu stranu La Manchea) previše različiti“ (Čepo, 2017), odnosno da članstvo u Europskoj

uniji pretjerano sputava suverenost Ujedinjenog Kraljevstva i njegovu slobodu odlučivanja. Prema tome, referendum o BREXIT-u bio je prirodni slijednik nekoliko desetljeća skepticizma i nezadovoljstva prisutnih među britanskom političkom elitom, svim čitanijim i gledanijim medijima, ali i među kulturnom i društvenom elitom.

Tadašnji premijer Ujedinjenog Kraljevstva, David Cameron, je pod pritiskom suparničkih stranaka i britanskog stanovništva, te u borbi za opstanak u stranci i za ostanak njegove stranke na vlasti, odlučio repositionirati Ujedinjeno Kraljevstvo unutar Europske unije te uputiti pitanje ostanka UK u EU na referendum (Čepo, 2017). Uoči referenduma provedene su kampanje koje su uvelike utjecale na konačan ishod referenduma. Glavne poruke zagovornika izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije uključivale su, između ostalog, preuzimanje kontrole nad granicama i useljavanjem, nad donošenjem zakona te udjelom koji UK uplaćuje u proračun EU, dok su zagovornici ostanka u Uniji naglašavali mnoge ekonomske koristi, kao i globalan utjecaj, koje Ujedinjeno Kraljevstvo ima kao članica Europske unije i koje izlaskom iz Unije može izgubiti (Švaljek, 2017). Iako je većina argumenata bila u prilog ostanku Ujedinjenog Kraljevstva u Europskoj uniji, pokazalo se da je veći dio glasača odlučivao na temelju subjektivnog dojma o utjecaju EU na UK. Zagovornici izlaska iz Unije imali su veći utjecaj na tadašnje raspoloženje stanovnika UK, iscrpljenih gospodarskom krizom i u strahu od nadolazeće imigracijske krize (Švaljek, 2017).

Prema članku 50. Lisabonskog ugovora, svaka zemlja članica može se, u skladu s vlastitim ustavnim zahtjevima, povući iz Europske unije. U slučaju da se zemlja članica odluči povući iz Unije, dužna je o svojoj namjeri obavijestiti Europsko vijeće, nakon čega slijede pregovori o Ugovoru u kojem su opisani uvjeti izlaska zemlje iz Unije, kao i budućnost odnosa između te zemlje i EU (Čepo, 2017).

3.1. Uloga medija u odluci o BREXIT-u

Osim zagovornika izlaska iz EU, velik utjecaj na glasače imali su i mediji, koji su, željni senzacionalizma koji prodaje novine, često na različite načine iskrivljavali, preuveličavali ili umanjivali odluke europskih institucija, te optuživali eurokrate (zagovornike ostanka UK u EU) za slabljenje nacionalne suverenosti Ujedinjenog Kraljevstva i za nametanje svoje volje, koja je često, prema mišljenju medija, bila suprotna interesu britanskih građana (Čepo, 2017). Skoro

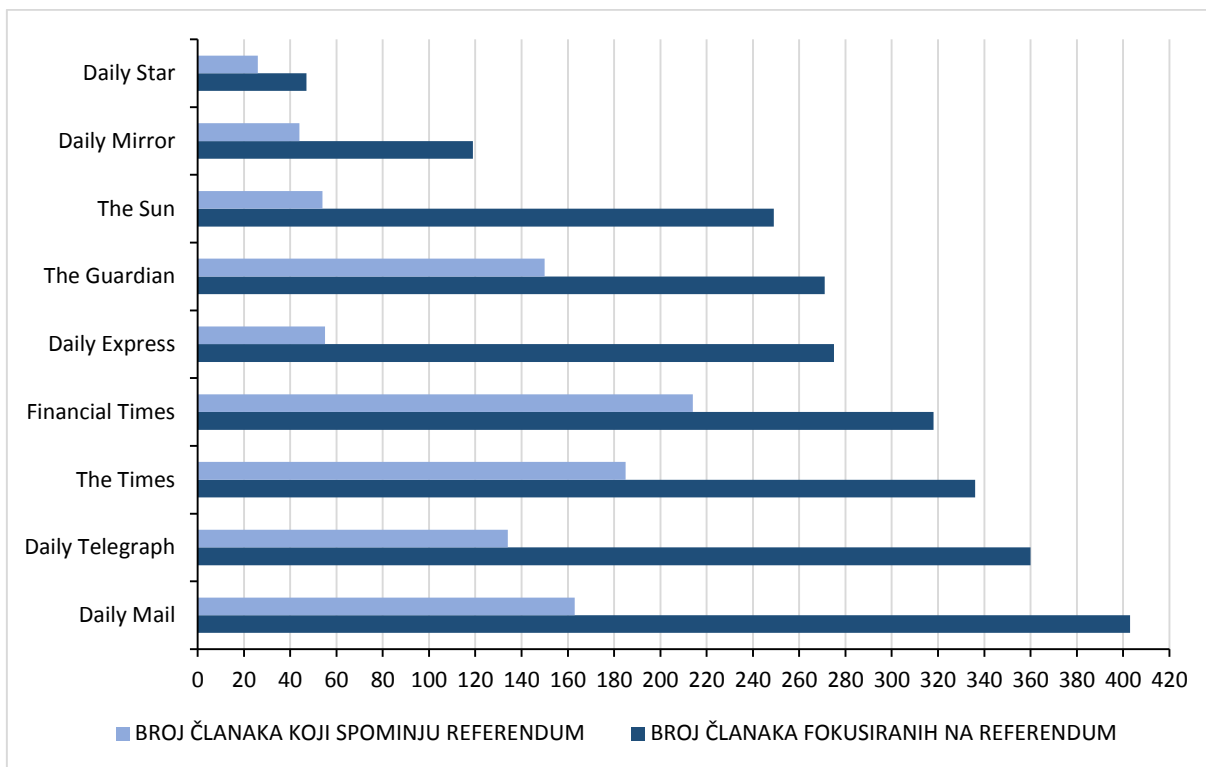
sve važnije novine i mediji izjasnili su svoje mišljenje o tome treba bi UK ostani članica Unije ili ne. Tako su, na primjer, *Daily Express*, *Daily Mail*, *The Sun*, *Sunday Times* i *Daily Telegraph* zagovarali izlazak iz EU, dok su *Mail on Sunday*, *The Times*, *Daily Mirror*, *The Guardian* i *Financial Times* zagovarali ostanak (Levy i dr., 2016). U Ujedinjenom Kraljevstvu dominiraju mediji koji podržavaju i potiču euroskeptičan način razmišljanja, a u nekim slučajevima to je postalo i dijelom njihova identiteta (npr. *Daily Mail*, koji godinama potiče euroskepticizam u UK).

Sl.1. Naslovnica tabloida *The Sun* 14.6.2016. – poticanje na izlazak iz EU

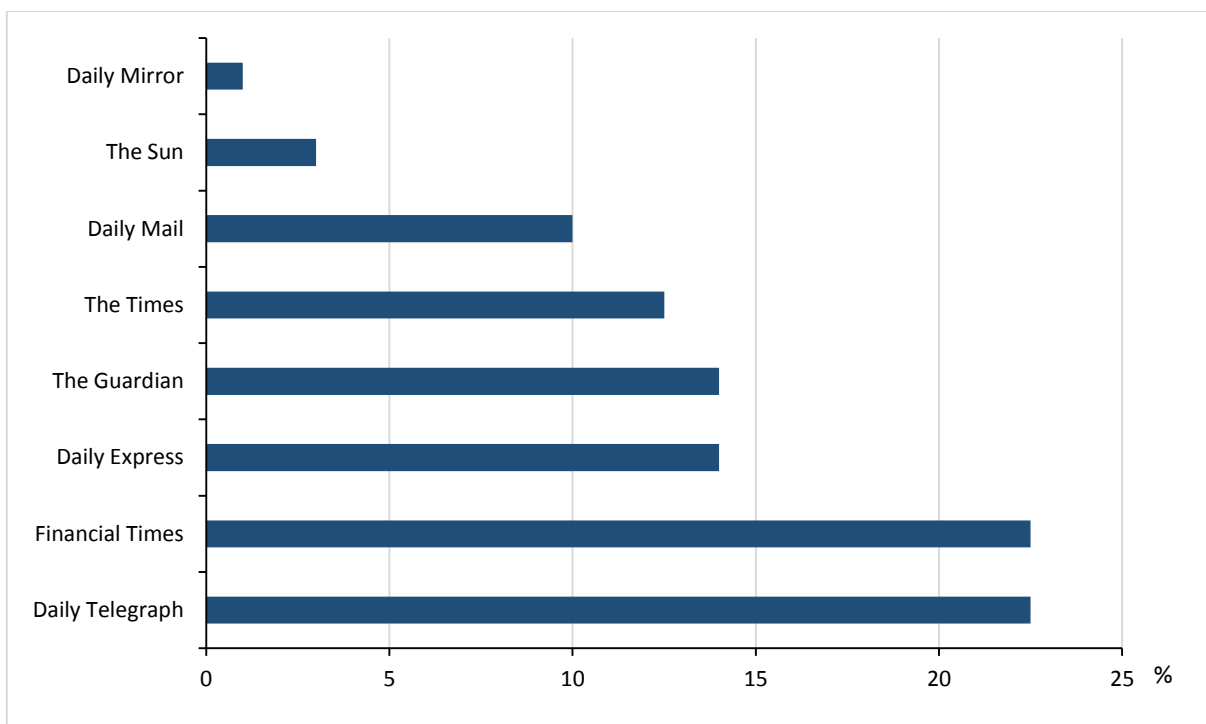
Izvor: Sentifi, 2016 (URL 1)

Najviše članaka koji su „zagovarali“, odnosno iznosili mišljenje kako bi Ujedinjeno Kraljevstvo trebalo napustiti Europsku uniju, objavili su *Daily Mail* (403) i *Daily Telegraph* (360) (Sl. 2). Na Sl. 3 vidimo da su najviše članaka o referendumu na naslovnim stranicama imali *Daily Telegraph* i *Financial Times*, svaki 22,5 %, dok su najmanje imali *The Sun* (3 %) i *Daily Mirror* (1 %) (Levy i dr., 2016).

Sl.2. Prikaz broja članaka koji spominju referendum i broja članaka fokusiranih na referendum 2016. godine prema pojedinačnim novinama

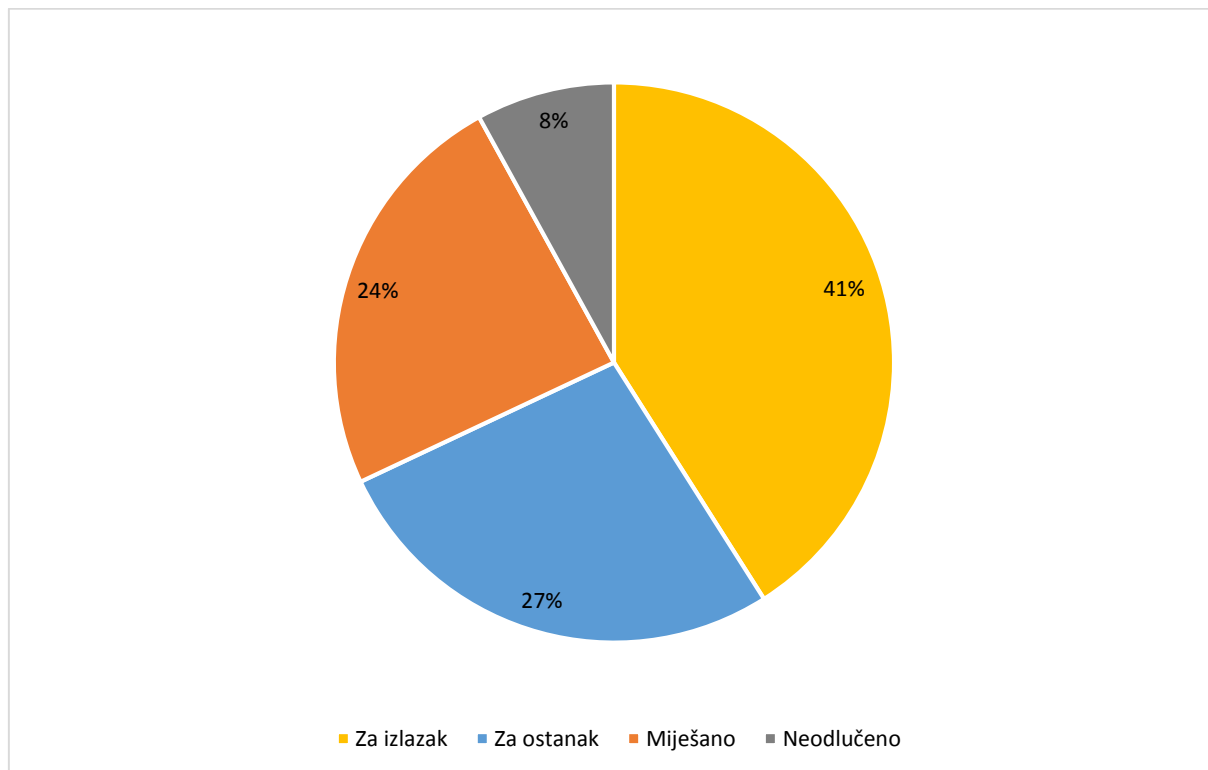
Izvor: Levy i dr., 2016 (URL 2)

Sl.3. Postotak članaka o referendumu na naslovnim stranicama za pojedinačne novine

Izvor: Levy i dr., 2016 (URL 2)

U razdoblju prije referenduma, objavljeno je 41 % članaka koji su podržavali izlazak UK iz EU i 27 % koji su podržavali ostanak u EU. Objavljeno je i 24 % članaka koju su podržavali oba stava i 8 % članaka koji nisu zauzeli ni jedan stav (Sl. 4) (Levy i dr., 2016).

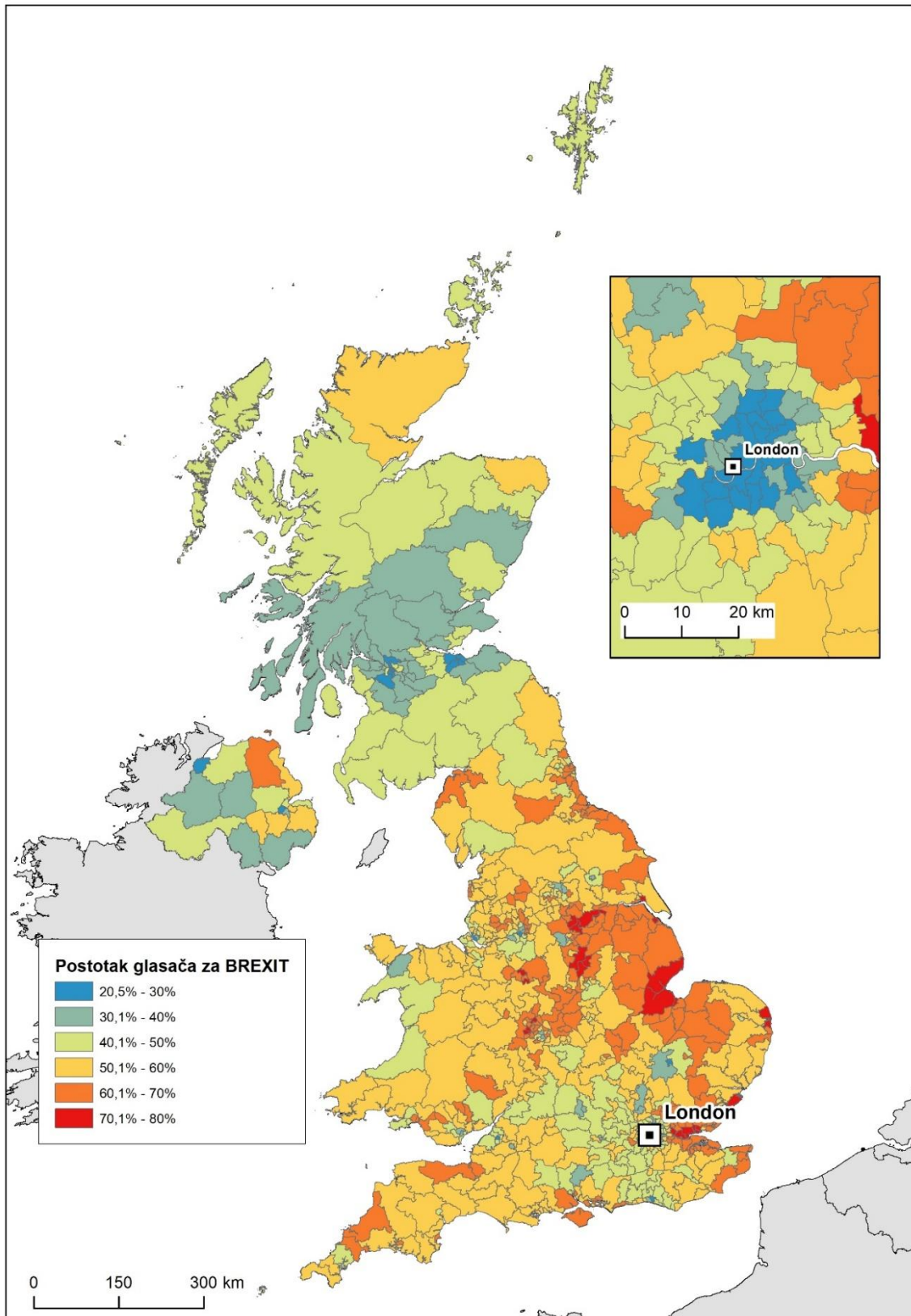

Sl.4. Postotak članaka prema najzastupljenijim stavovima o referendumu 2016. godine

Izvor: Levy i dr., 2016 (URL 2)

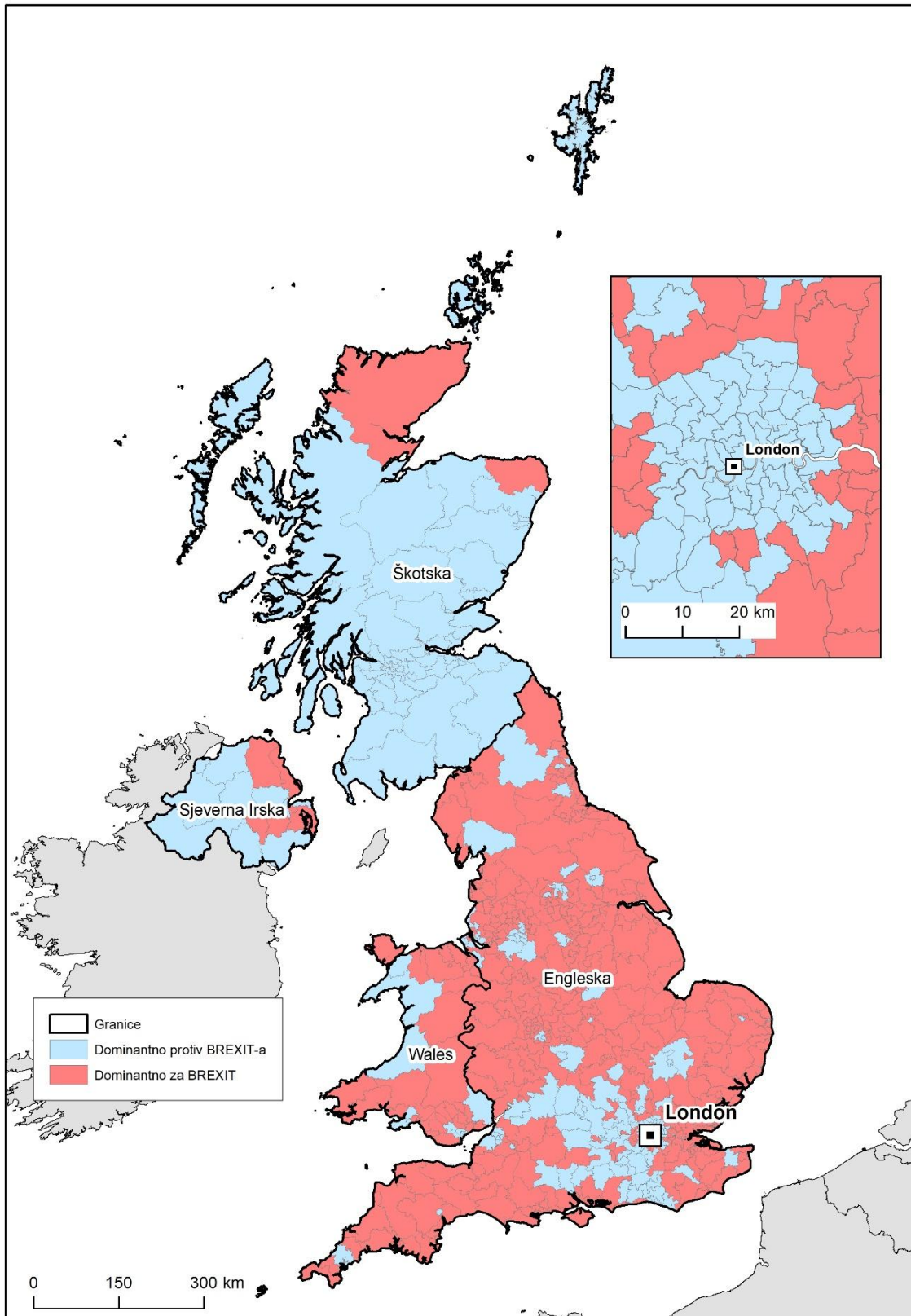
4. Referendum – prostorna i demografska distribucija glasova

Ako pogledamo prostorni raspored glasova, prikazan na Sl. 5 i Sl. 6, vidljive su velike razlike između Engleske (uz izuzetak Londona, središnje Engleske i nekoliko većih gradova) i Walesa, koji su dominantno glasovali za izlazak, te Sjeverne Irske i Škotske, čiji su se stanovnici dominantno izjasnili za ostanak Ujedinjenog Kraljevstva unutar Europske unije (Čepo, 2017). Jedno od većih „iznenađenja“ referenduma bila je činjenica da se Wales odlučio pridružiti Engleskoj u „odbacivanju“ članstva Ujedinjenog Kraljevstva u Europskoj uniji, pogotovo ako se u obzir uzmu brojna financijska sredstva koja je EU uložila u Wales s ciljem osiguranja boljih životnih uvjeta za radnike, poljoprivrednike i lokalne zajednice. Jednako tako, ne čudi želja Londona, Sjeverne Irske, Škotske i Gibraltara da ostanu u Europskoj Uniji, zbog različitih zasebnih razloga.

Sl.5. Prostorna distribucija glasova na referendumu o izlasku UK iz EU 2016. godine

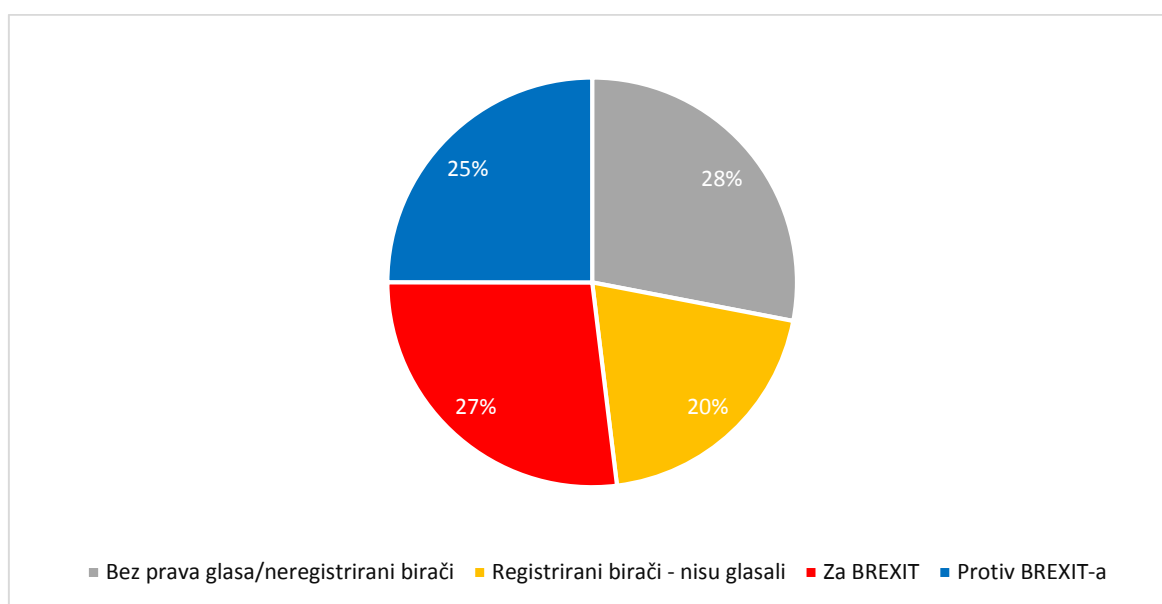
Izvor: Dempsey, 2017 (URL 3)

Sl.6. Rezultati referenduma prema dominantnom stavu o BREXIT-u (50 % ili više po izbornoj jedinici)

Izvor: Dempsey, 2017 (URL 3)

Stanovnici Londona smatrali su tako da će izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije naštetiti ekonomskom pozicioniranju Londonskog Cityja na svjetskoj gospodarskoj sceni, dok su se stanovnici Gibraltara pribojavali da će izlazak UK iz EU dodatno zakomplicirati ionako kompleksne odnose i situaciju između Gibraltara, Ujedinjenog Kraljevstva i Španjolske; svjesni mogućnosti da bi buduće španjolske vlade mogle iskoristiti novonastalu situaciju kako bi osigurale povratak Gibraltara pod španjolsku vlast. Sjevernu Irsku je, s druge strane, zabrinjavala budućnost mirovnog sporazuma s kojim je prekinut sjevernoirski sukob, zato što se sporazum uvelike temelji na članstvu Sjeverne Irske u Europskoj uniji, kao dio Ujedinjenog Kraljevstva (Čepo, 2017).

Sl.7. Odluka o BREXIT-u u odnosu na ukupan broj stanovnika Ujedinjenog Kraljevstva

Izvor: Vesey-Byrne, 2020 (URL 4)

Na Sl. 7. vidljiv je udio birača koji su se izjasniti „za“ i „protiv“ BREXIT-a u odnosu na ukupan broj stanovnika Ujedinjenog Kraljevstva. Tako možemo iščitati da je na referendum izašlo ukupno 52 % birača u odnosu na ukupan broj stanovnika, dok je čak 20 % registriranih birača odlučilo ne sudjelovati na referendumu, odnosno na referendum je izašlo 71,2 % stanovništva koje je imalo pravo izaći na referendum (od njih 46,5 milijuna) (Vesey-Byrne, 2020). Ostalih 29 % stanovnika nisu bili registrirani birači, nisu imali 18 godina (odnosno nisu bili punoljetni na dan referenduma), nisu bili državljani Velike Britanije, Irske ili Commonwealtha, nisu imali prebivalište u ili državljanstvo Ujedinjenog Kraljevstva dulje od 15 godina (ili su bili u procesu dobivanja državljanstva), ili su zakonski bili isključeni iz procesa glasanja (Vlada UK, 2020).

Tab. 1. Izborne jedinice s najvećim udjelima birača „za“ i „protiv“ BREXIT-a

Za BREXIT		Protiv BREXIT-a	
Izborna jedinica	Udio birača (%)	Izborna jedinica	Udio birača (%)
Boston and Skegness	75,6	Hackney North and Stoke Newington	79,5
Walsall North	74,2	Streatham	79,5
Clacton	73,0	Bristol West	79,3
South Basildon and East Thurrock	73,0	Islington North	78,4
Kingston upon Hull East	72,8	Glasgow North	78,4
Castle Point	72,7	Foyle	78,3
Stoke-on-Trent North	72,1	Edinburgh North and Leith	78,2
Doncaster North	71,7	Battersea	78,0
Great Yarmouth	71,5	Edinburgh South	77,8
Dudley North	71,4	Vauxhall	77,6

Izvor: Dempsey, 2017 (URL 3)

Tablica 1 prikazuje izborne jedinice s najvećim udjelima birača „za“ i „protiv“ izlaska Ujedinjenog kraljevstva iz Europske Unije. Najviše birača „za“ BREXIT dolazi iz ruralne Engleske te istočne obale Engleske, dok najviše birača „protiv“ dolazi iz Londona te najvećih škotskih gradova.

Analizom rezultata referenduma o BREXIT-u vidljive su osjetne razlike u stajalištu o BREXIT-u s obzirom na dob, stupanj obrazovanja te prebivalište glasača (Švaljek, 2017). Prema rezultatima analize, za izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije izjasnilo se stanovništvo dijelova UK koji primaju veće financijske potpore iz proračuna EU (Wales, Engleska izuzev Londona), dok je stanovništvo krajeva s manjim financijskim potporama dalo bitno nižu potporu izlasku UK iz EU, poput Sjeverne Irske, Londona i Škotske. U potonje regije ubrajaju se i dijelovi Ujedinjenog Kraljevstva kojima je financijska pomoć Europske unije uvelike pomogla u razvoju gospodarstva i poboljšanju životnog standarda, te su o toj pomoći postale čak i djelomično ovisne. Stoga im je bilo u interesu da UK ostane članicom EU. Iako i u regijama koje su se pretežno izjasnile za ostanak u Uniji, poput Walesa, to su također i pretežito ruralna područja, s većinom desno orijentiranom populacijom. (Švaljek, 2017, prema Der Spiegel, 2017).

Iz demografskih pokazatelja vidljivo je da su za ostanak Ujedinjenog Kraljevstva u Europskoj uniji glasovale uglavnom mlađe osobe višeg stupnja obrazovanja, s većim prihodima te da je manja vjerojatnost da su bijelci. Na odluku birača o BREXIT-u također je utjecala i politička

orijentacija, pa je tako vidljivo da su zagovornici ostanka UK u EU uglavnom bili socijalno-liberalne orijentacije (Švaljek, 2017, Alabrese i dr., 2019). Analiza rezultata pokazala je također da su zagovornici BREXIT-a bili uglavnom zabrinuti pitanjima imigracije i nacionalnog suvereniteta, dok su zagovornici ostanka Ujedinjenog Kraljevstva u Europskoj uniji bili zabrinuti za budućnost britanskog gospodarstva i osiguranja radnih mjesta.

5. Pregovori i posljedice izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske Unije

Nakon provedenog referenduma, britanska je vlada, tada na čelu s Theresom May, 29. ožujka 2017. godine o njegovim rezultatima putem službenog pisma obavijestila Europsko vijeće, nakon čega su pokrenuti intenzivni pregovori o uvjetima izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije, koji su trajali 18 mjeseci. Nakon završenih pregovora, bili su dovršeni i nacrti Sporazuma o povlačenju Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju te teksta Političke deklaracije o budućim odnosima. Sporazum o povlačenju Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju uređuje određene aspekte povlačenja UK iz EU, poput zaštite prava građana Europske unije koji žive i rade u Ujedinjenom Kraljevstvu, financijske obveze UK prema EU, zaštitu postojećeg graničnog režima između Sjeverne Irske i Republike Irske kako bi se očuvao mirovinski sporazum postignut nakon sjevernoirskog sukoba, te prijelazno razdoblje nakon konačnog izlaska UK iz EU (MVEP, 2019). Politička deklaracija određuje pravni okvir za pregovore o budućim odnosima Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije (MVEP, 2019).

Tekst Sporazuma ratificirale su države članice Europskog vijeća, dok je Europski parlament svoj pristanak dao tek nakon završetka procedure u UK, odnosno nakon što su oba doma britanskog Parlamenta prihvatila Zakon o povlačenju iz Europske unije (Withdrawal Agreement Bill - WAB), kojim je Sporazum implementiran u zakonodavstvo Ujedinjenog Kraljevstva (Švaljek, 2017, MVEP, 2019). Zakon o povlačenju iz Europske unije sadržava detaljne upute o daljnjem poslovanju između Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije. Dijelom zakonodavstva Ujedinjenog Kraljevstva, bilo u izvornom obliku ili kao novi zakon, postalo je i preko 12 000 propisa Europske unije.

Međutim, kako britanski Parlament nije prihvatio Zakon o povlačenju iz Europske unije do prvog roka, 29. ožujka 2019., zbog neslaganja oko dijelova Sporazuma koji je s Europskim

vijećem postigla Theresa May, Ujedinjeno Kraljevstvo moralo je zatražiti od Europskog vijeća produljenje roka, što je i odobreno do 31. listopada iste godine (Henley, 2018). Nakon dolaska na mjesto premijera, Boris Johnson promijenio je sporan dio Sporazuma oko granice između Sjeverne Irske i Republike Irske. Prema nacrtu Sporazuma premijera Johnsona, između UK i Sjeverne Irske, po izlasku UK iz EU, bit će postavljena carinska kontrola, a na neka dobra koja dolaze u Sjevernu Irsku iz UK mogu biti primjenjivane dodatne tarife. Ostatak Sporazuma podrazumijeva i jednaka prava za državljane UK u EU kao i za građane EU u UK, te iznos namirenja koji bi UK trebalo platiti EU. Nakon dodatnih nesuglasica unutar Parlamenta, Europsko vijeće odobrilo je dodatno produljenje roka do 31. siječnja 2020. godine, kada je Ujedinjeno Kraljevstvo konačno napustilo Europsku uniju nakon 47 godina članstva (Edgington, 2020c).

How customs might work

What might happen when a firm in Northern Ireland orders goods from the rest of the UK deemed “at risk” of then entering the EU?

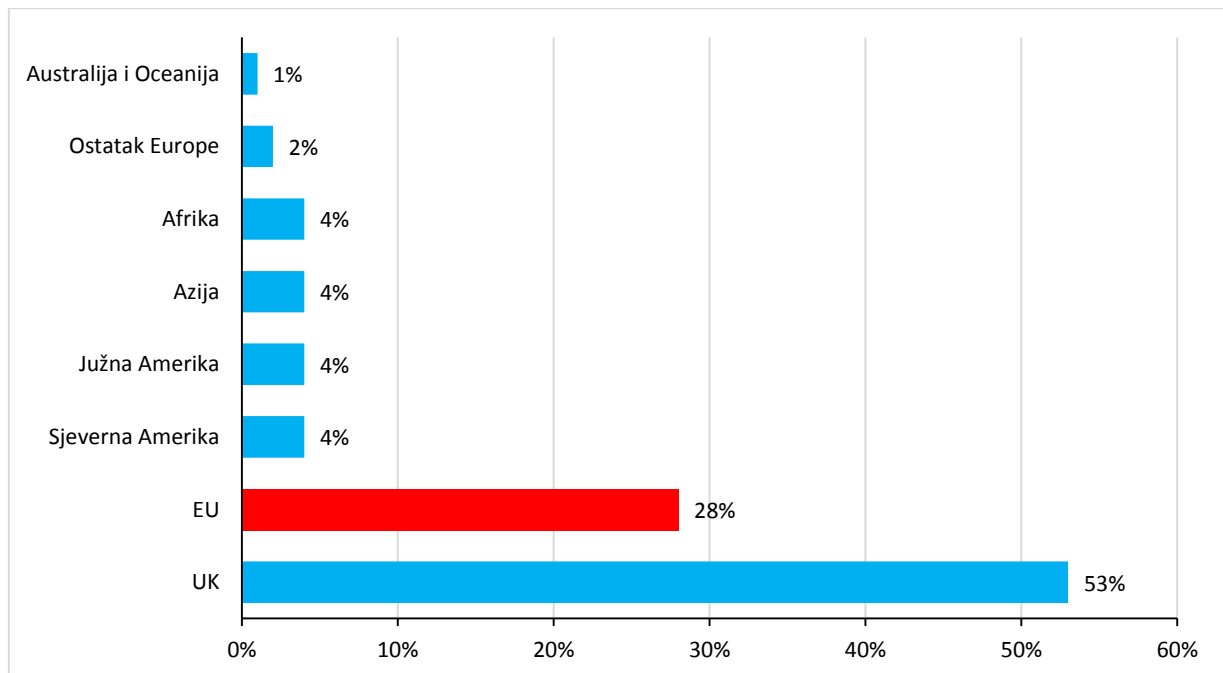
Sl.8. Prijedlog carinske regulacije u Sjevernoj Irskoj

Izvor: Edgington, 2020c (URL 5)

5.1. No-Deal BREXIT – izbjegnut scenarij

Iako je britanski Parlament u konačnici uspio postići dogovor oko prihvaćanja Zakona o izlasku iz Europske unije, čime je omogućeno postizanje novih trgovinskih ugovora i gospodarskih odnosa između UK i drugih zemalja, potrebno je objasniti i što se moglo dogoditi da Parlament nije prihvatio navedeni Zakon i kakve je posljedice njihovo neprihvaćanje Zakona o izlasku iz Europske unije moglo imati na gospodarstvo Ujedinjenog Kraljevstva i životni standard britanskog stanovništva.

No-deal BREXIT, Hard BREXIT ili BREXIT bez dogovora, značio bi izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije bez prijalaznog razdoblja, odnosno bez mogućnosti postizanja novih trgovinskih ugovora i gospodarskih odnosa. Ujedinjeno Kraljevstvo bi preko noći napustilo sve institucije Europske unije, kao i europsko jedinstveno tržište i carinsku uniju, koji omogućuju trgovinu i razmjenu dobara, robe i usluga između zemalja članica bez tarifa i carina (BBC News, 2019b). Trgovina između Ujedinjenog Kraljevstva i drugih zemalja odvijala bi se po načelima i pravilima Svjetske trgovinske organizacije (World Trade Organization -WTO), što znači da bi na dobra koja dolaze iz UK u EU bili uvedeni dodatni porezi i tarife, a na granicama između Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije bile bi uvedene granične kontrole (BBC News, 2019b).

Sl.9. Izvori prehrambenih proizvoda u Ujedinjenom Kraljevstvu 2018. godine

Izvor: BBC News, 2019a (URL 6)

Osim na gospodarstvo i trgovinu, No-deal BREXIT imao bi velike posljedice i za životni standard britanskog stanovništva. Ujedinjeno Kraljevstvo najviše prehrambenih proizvoda proizvodi samo (53 %), dok najviše uvozi upravo iz zemalja članica Europske unije (28 %), a idući najznačajniji uvoznik su SAD, s 4 % (Sl. 9). Cijene režija i goriva također bi mogle porasti, a lijekovi bi postali manje dostupni (BBC News, 2019a). Međutim, pristaše No-deal BREXIT-a tvrde ta bi Ujedinjeno Kraljevstvo tako moglo izbjeći plaćanje namirenja koje je s Europskim vijećem ugovorila Theresa May, u iznosu od £39 mlrd. Izbjegavanje plaćanja navedenog duga moglo bi pokrenuti međunarodnu istragu, te imati mnoge političke posljedice, posebno u odnosima između UK i EU (BBC News, 2019b).

6. Ekonomska situacija u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon referenduma o BREXIT-u

Gospodarska aktivnost Ujedinjenog Kraljevstva bila je pod negativnim utjecajem BREXIT-a čak i prije referenduma. Zbog same neizvjesnosti oko referenduma, britanski su poduzetnici već krajem 2015. godine počeli odgađati ulaganja, što je za posljedicu imalo usporeni rast BDP-a (Švaljek, 2017). Međutim, dodatan udarac britanskome gospodarstvu dolazi tek nakon provedenog referenduma. Neposredna posljedica referenduma bila je pad tečaja britanske funte, što je uvelike utjecalo na ostala gospodarska kretanja u Ujedinjenome Kraljevstvu.

Stabilizacija funte bila je veoma spor proces, pa je tako godinu dana nakon referenduma, 2017., tečaj britanske funte i dalje bio 15 % niži u odnosu na razinu prije referenduma (Švaljek, 2017). Krajem 2019. godine, tečaj funte i dalje je bio znatno niži nego prije referenduma, ali s tendencijom stabilizacije. U prosincu 2019., nakon ponovne pobjede Borisa Johnsona i njegove konzervativne stranke na parlamentarnim izborima, tečaj funte dosegao je najvišu razinu od prije referenduma. Nakon što je premijer Johnson objavio da namjerava poslati u Parlament na glasovanje i provesti u zakon završetak britanskih pregovora o izlasku iz Europske unije, tečaj funte ponovno je pao, te se zaustavio na 12 % ispod razine prije referenduma 2016. godine (Partington, 2019b).

Sterling markets

■ Euro v £ ■ Dollar v £

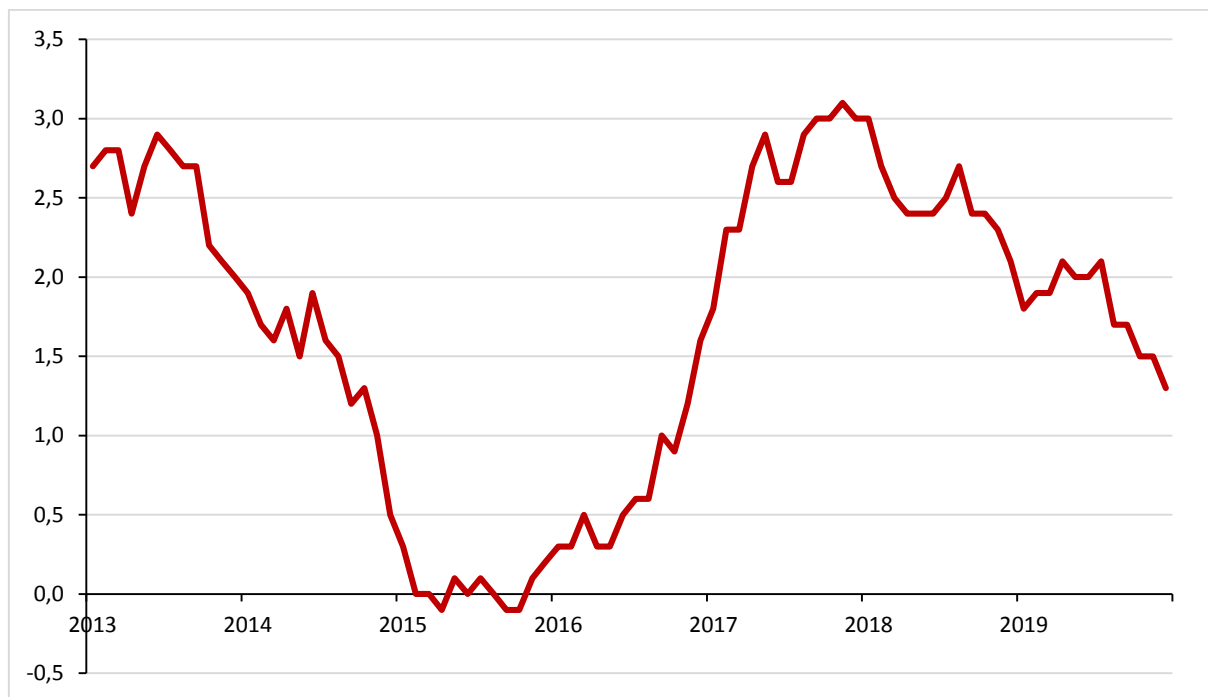

Source: Refinitiv

Sl.10. Kretanje tečaja funte (GBP) nakon referendumu o BREXIT-u

Izvor: Partington, 2019a (URL 7)

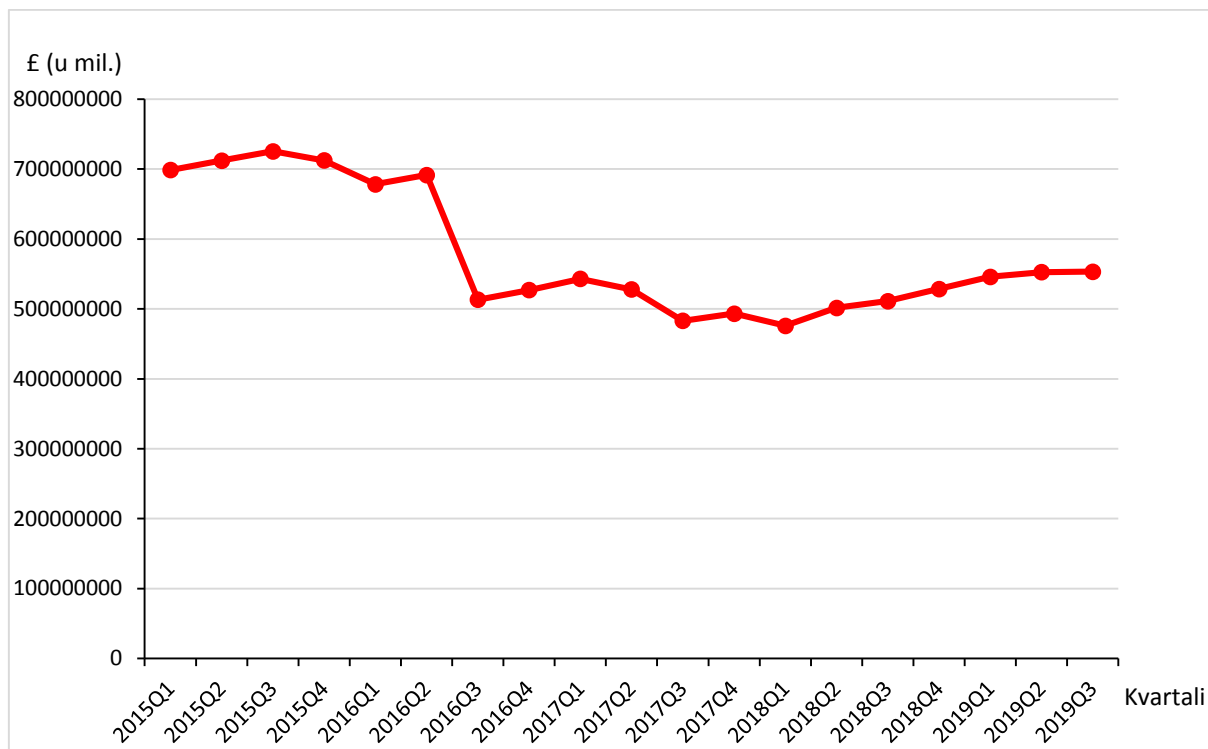
Tijekom 2017. još se nije osjetio utjecaj inflacije, zato što su potrošači „žrtvovali“ dio svoje uštedevine kako bi se zadržala razina potrošnje od prije referendumu (Švaljek, 2017). 2019. inflacija je dosegla 1,7 %, što je i dalje bilo ispod predviđanja *Bank of England* od 2 %. 2019. godine se trgovinski deficit Ujedinjenog Kraljevstva prema drugim zemljama smanjio za £1,5 mlrd, ali su ukupne količine uvezenih i izvezenih dobara pale za 12 %, odnosno za 10 %. Ukupni deficit UK se krajem 2019. povećao za £19 mlrd. na £51,6 mlrd (Partington, 2019a, 2019b).

Sl.11. Stopa inflacije u Ujedinjenom Kraljevstvu od 2013. do 2019. godine

Izvor: ONS, 2020a (URL 8)

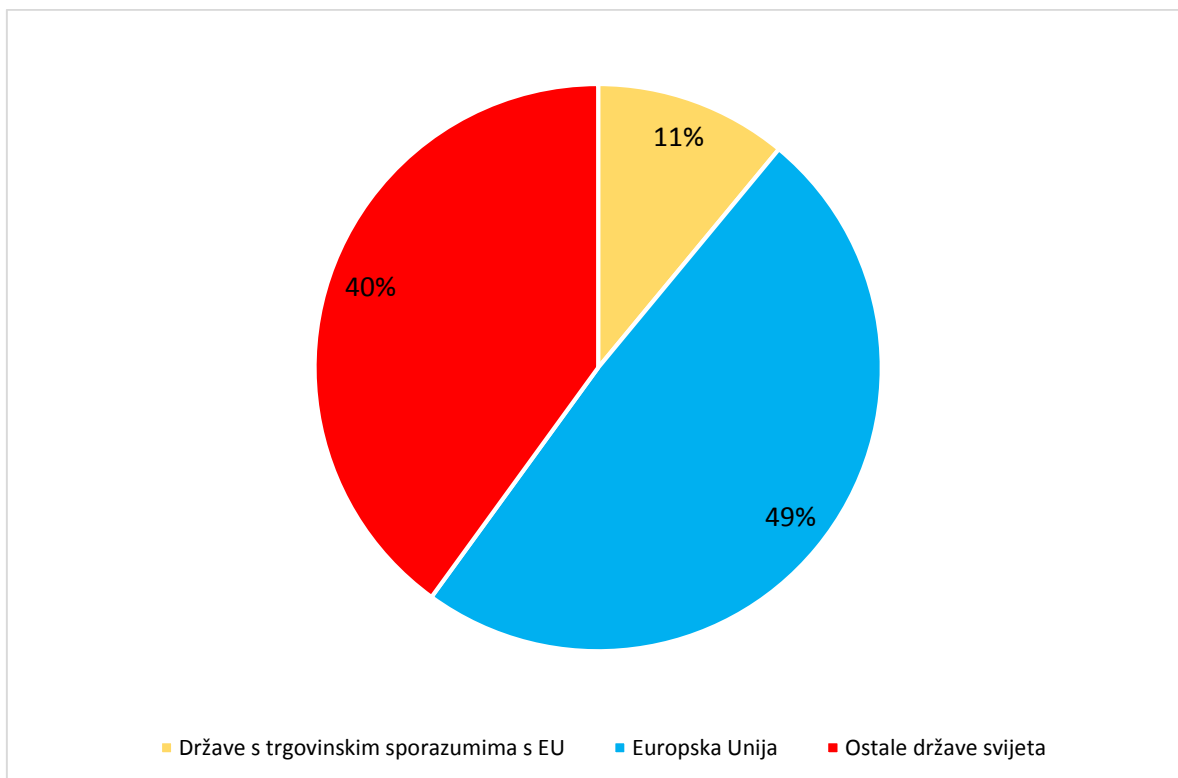
Gospodarski rast Ujedinjenog Kraljevstva bio je 2017. godine 0,5 % niži u odnosu na razdoblje prije referenduma (Partington, 2019b). 2019. godina bila je godina najsporijeg ekonomskog rasta izvan recesije za Ujedinjeno Kraljevstvo od kraja Drugog svjetskog rata. Projekcije *Bank of England* za gospodarski rast tijekom 2019. godine bile su 1 %, što je najniža projekcija izvan recesije u posljednjih 50 godina, a neki stručnjaci upozoravali su i na mogućnost recesije. Banka također predviđa da će ekonomski rast do 2022. godine dostići razinu od 2 % (Partington, 2019c, Chan, 2019). Na Sl. 11. jasno je vidljiv pad BDP-a između drugog i trećeg kvartala 2016. godine, točnije oko i nakon referenduma o izlasku iz EU, a do kraja 2019. imao je veoma slab porast.

Sl.12. Kretanje BDP-a Ujedinjenog Kraljevstva po kvartalima od 2015. do 2019.

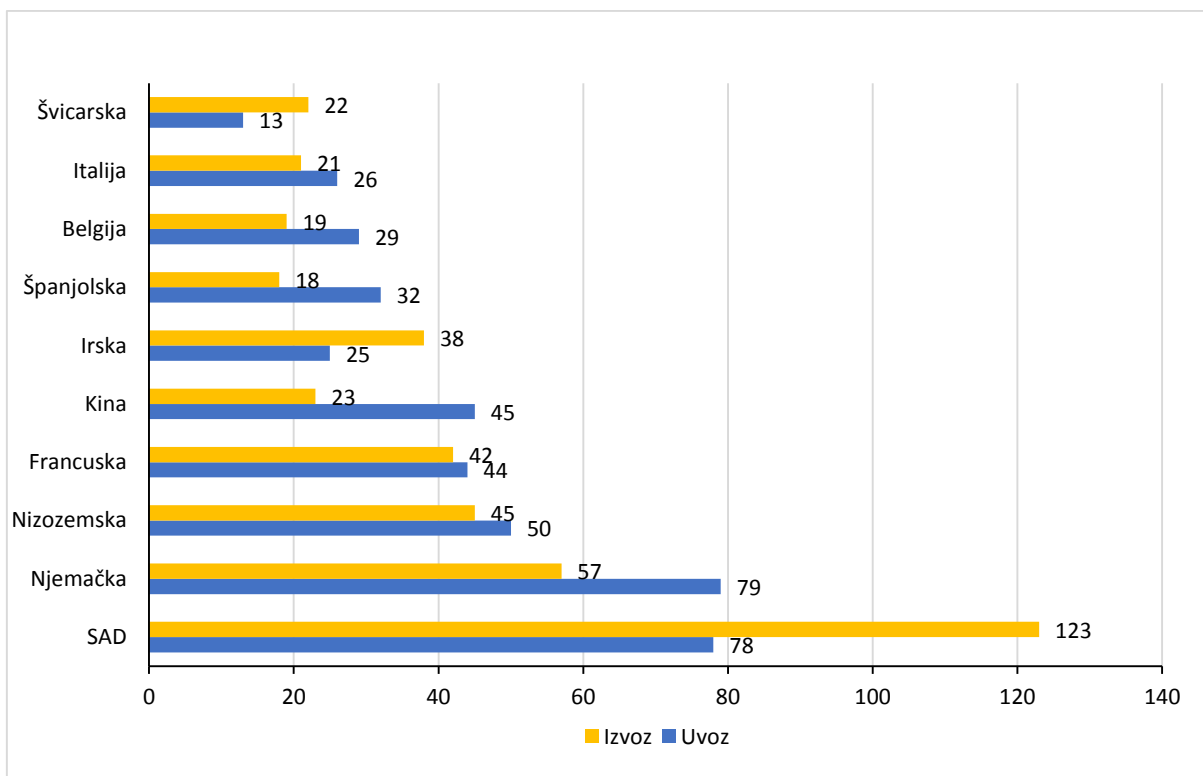
Izvor: Barnes, 2020 (URL 9)

Nezaposlenost je tijekom 2019. narasla s 3,8 %, što je najniža razina nezaposlenosti od sredine 1970-ih, na 3,9 %, tj. zaposlenost je pala za 58 000 ljudi. Uz zaposlenost, smanjio se i rast tjednih prihoda, s 4 % na 3,8 % (Partington, 2019a, 2019b, 2019c). Također, javni dug Ujedinjenog Kraljevstva porastao je tijekom 2019. za dodatnih £300 mil. na £5,6 mlrd (Partington, 2019b).

Sl.13. Trgovinski partneri ujedinjenog kraljevstva 2018. godine

Izvor: Edgington, 2020b (URL 10)

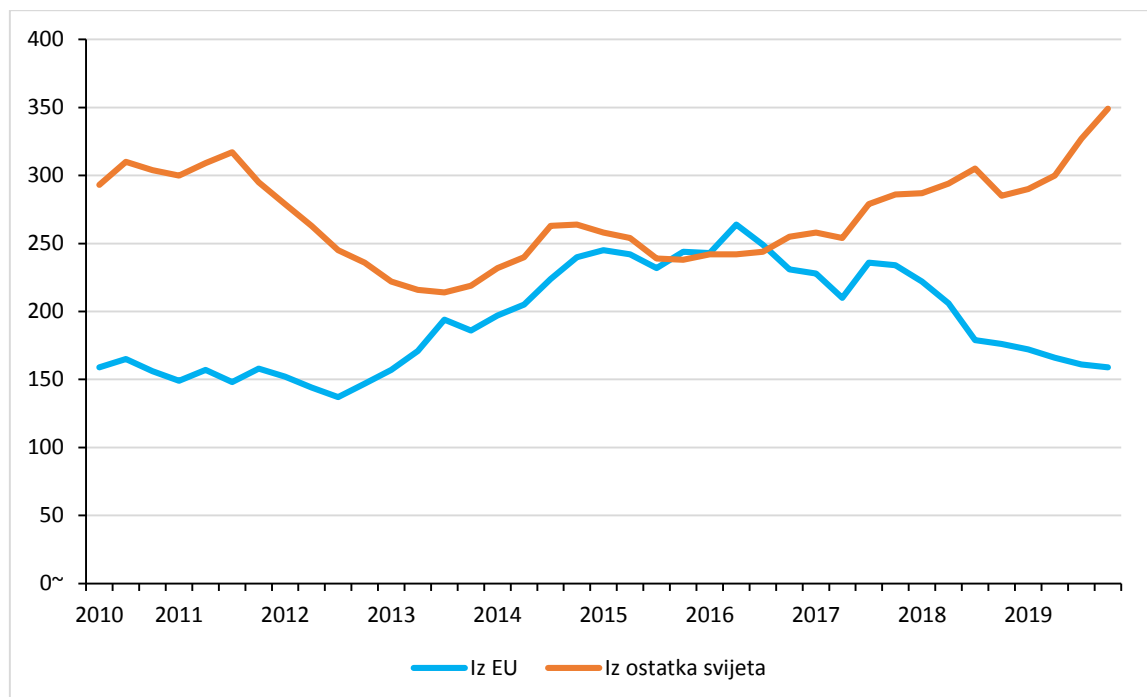
Sl.14. Najznačajniji trgovinski partneri Ujedinjenog Kraljevstva 2018. godine u milijardama \$

Izvor: Edgington, 2020b (URL 10)

Ujedinjeno Kraljevstvo najviše trguje s Europskom unijom (49 % ukupne vanjske trgovine), a najmanje s drugim državama koje imaju trgovinske sporazume s EU (11 %), što je vidljivo i na Sl. 13. Ako gledamo po zasebnim zemljama (Sl. 14), u 10 najznačajnijih trgovinskih partnera UK ulaze samo dvije države izvan Europe, SAD i Kina, s time da su SAD država u koju UK najviše izvozi (\$ 123 mlrd.). UK najviše uvozi iz Njemačke (\$ 79 mlrd.) (Edgington, 2020b).

6.1. Ekonomska situacija u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon BREXIT-a

Ujedinjeno Kraljevstvo je 31. siječnja 2020. godine i službeno prestalo biti članicom Europske unije stupanjem na snagu Sporazuma o povlačenju Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (MVEP, 2020). Toga dana na snagu je stupilo i prijelazno razdoblje, koje bi prema Sporazumu trebalo trajati do 31. prosinca 2020., ukoliko se zajedničkim dogovorom ne produži (razdoblje za mogućnost produljenja trajalo je do 1. srpnja 2020.). Cilj prijelaznog razdoblja je omogućiti dodatno vrijeme za prilagodbu rada državnih uprava i gospodarstvenika, kao i građana, na izlazak UK iz EU, te za provedbu pregovora o budućim odnosima između UK i EU (Edgington, 2020a). Izlaskom iz Unije, UK je izgubilo pravo sudjelovati u radu i odlučivanju tijela EU, no tijekom prijelaznog razdoblja još se smatra članicom zajedničkog europskog tržišta.

Sl.15. Imigracija u Ujedinjeno Kraljevstvo po kvartalima od 2010. do 2019. u tisućama

Izvor: ONS, 2020c (URL 11)

Po završetku prijelaznog razdoblja, Ujedinjeno Kraljevstvo izlazi iz zajedničkog europskog tržišta, a time gubi i četiri slobode: slobode kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi. Portes i Forte (2017) procjenjuju da bi se priljev migranata u UK do 2030. godine mogao smanjiti za 200 tisuća, ili za 50 % u odnosu na 2017. godinu (Švaljek, 2017). Takav pad u migracijskom trendu mogao bi uzrokovati i pad produktivnosti, a s time i dodatan pad BDP-a za između 1,5 i 5,4 % do 2030. (Švaljek, 2017, prema Portes i Forte, 2017). Broj migranata u Ujedinjeno Kraljevstvo iz ostatka Europske unije dosegao je svoj vrhunac sredinom 2016. godine, te doživio nagli pad 2017. kada je No-deal BREXIT počeo polako postajati sve izvjesniji. Broj migranata iz ostatka svijeta također je počeo rasti sredinom 2016. godine, te od tada ima prilično stabilan rast, uz blage fluktuacije, za razliku od migranata iz EU, čiji broj i dalje pada. 2020. godine Ujedinjeno Kraljevstvo imalo je pad broja migranata od 27,7 milijuna ili 97 % u odnosu na prethodnu godinu, ali na to je u većoj mjeri utjecalo zatvaranje granica zbog pandemije COVID-19 nego konačan izlazak UK iz Europske unije (Vlada UK, 2020). Izlaskom iz Europske unije, Ujedinjeno Kraljevstvo ponovno može samostalno regulirati migracijske tokove u i iz UK, neovisno o prijašnjim uredbama i pravilima koje su morali poštovati kao članica Unije, ali potrebno je prvo izglasati zakone koji to uređuju (Owen i dr., 2019)

Službeni pregovori o budućem partnerstvu UK i EU započeli su 2. ožujka 2020., a prioritet UK bio je postići dogovor oko novog trgovinskog ugovora s Unijom, koji još nije postignut (Barnes, 2020). Cilj UK je postići što veću dostupnost svojih dobara na europskom tržištu. Osim oko trgovine, UK i EU moraju postići dogovore i na polju zakonodavstva, korištenja zračnog prostora, zaliha goriva te mogućnosti nabave lijekova (Edgington, 2020c).

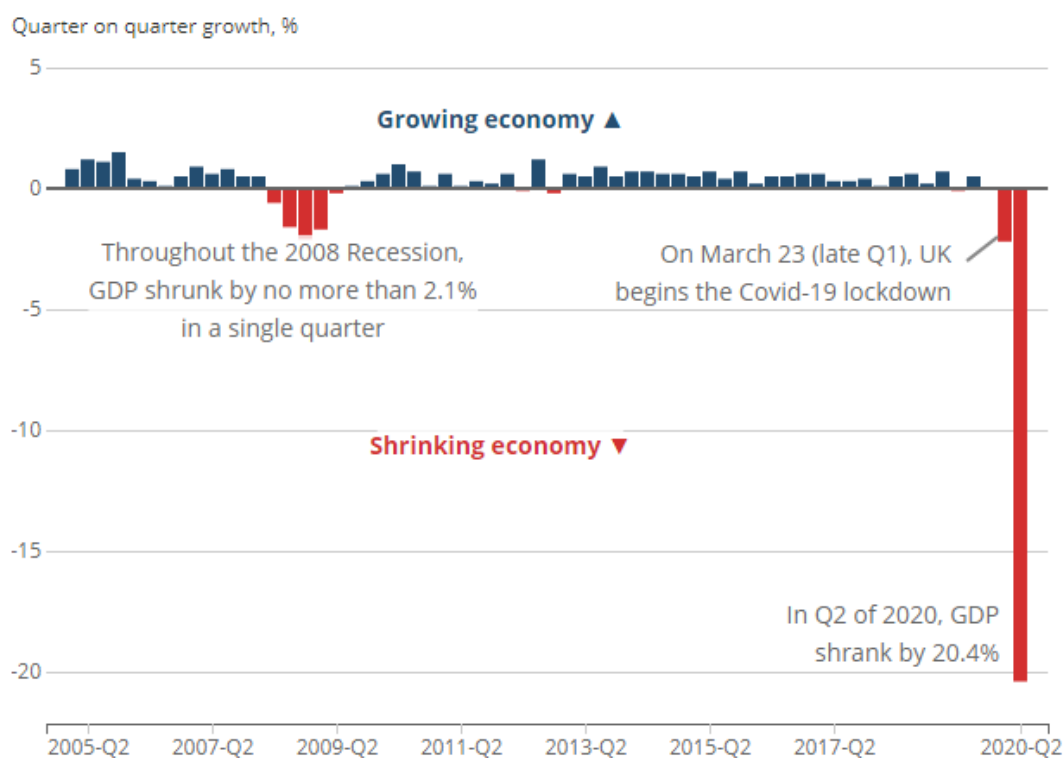
U slučaju da se do kraja 2020. ne postigne novi trgovinski ugovor, na Ujedinjeno Kraljevstvo će se ponovno primjenjivati osnovna pravila i upute WTO-a, što znači da će se na izvoz robe i dobara u EU primjenjivati dodatne tarife, a to bi britansku robu učinilo manje kompetitivnom na europskom, ali i na svjetskom tržištu, i manje dostupnom potrošačima. Postupanje po pravilima WTO-a značilo bi i potpune kontrole i pretrage dobara na granicama, što bi moglo stvoriti zastoje (Edgington, 2020b, Morris, 2020c). Vlada Ujedinjenog Kraljevstva ukinula je sve tarife na dobra ispod 2,5 %, koje smatraju „nepotrebna“, te potpuno ukinula tarife na određene proizvode što znači da se trenutno na 47 % svih proizvoda ne primjenjuju nikakve tarife, što je povećanje od 20 % u odnosu na razdoblje kao članica EU (Morris, 2020). Nakon izlaska iz EU, Ujedinjeno Kraljevstvo slobodno je sklapati trgovinske ugovore s drugim zemljama diljem svijeta. UK je do sada uspjelo postignuti 19 od 40 trgovinskih ugovora kojih

je bilo dijelom kao članica EU. Navedeni ugovori pokrivaju 50 država i teritorija diljem svijeta, te otprilike 8 % ukupne trgovine UK (Edgington, 2020b).

Tab.2. Odabrani proizvodi na koje se ukidaju tarife

Proizvod/sirovina	Tarifa prije ukidanja (%)
Ruže	8.3
Termosice	6.7
Prašci za pripremu pekarskih proizvoda	6.1
Šivaći konac	5.0
Pluteni čepovi i ostali zatvarači	4.7
Gume za bicikle	4.0
Igle za šivaće strojeve	2.7
Turbine	2.7
Pistacija u ljusci	1.6

Izvor: prilagodila autorica prema Morris, 2020 (URL 12)

Sl.16. Utjecaj pandemije COVID-19 na ekonomsku situaciju u Ujedinjenom Kraljevstvu

Izvor: ONS, 2020b (URL 13)

Ekonomska situacija u Ujedinjenom Kraljevstvu tijekom 2020. ne može se promatrati samo kao posljedica BREXIT-a; mora se spomenuti i utjecaj pandemije koronavirusa (Sars-Cov-2 ili

COVID-19). Po prvi puta od ekonomske krize 2008. godine, UK sprema se proglasiti recesiju. Budući da je globalna ekonomija suočena s najvećom krizom od 1930-ih, SAD i EU to su već učinili. Prema britanskom Državnom zavodu za statistiku, BDP je do srpnja 2020. pao za 21 %, a do kraja godine očekuje se da će UK doživjeti najveći pad BDP od svih zemalja G-7 (Partington, 2020, ONS, 2020). *Bank of England* upozorila je da će utjecaj pandemije na ekonomiju, kako britansku, tako i globalnu, imati dugoročne posljedice.

7. Utjecaj BREXIT-a na ostale europske zemlje

S obzirom na stupanj povezanosti između njihovih gospodarstava, očekuje se da će BREXIT najveći negativni utjecaj imati na Irsku, Nizozemsku, Luxemburg, Belgiju i Švedsku (Švaljek, 2017). Određene zemlje članice EU mogle bi biti suočene i s dodatnim uplatama u proračun EU: Njemačka s dodatnih 2,5 mlrd. €, Francuska s dodatnih 1,9 mlrd. € te Italija s dodatnih 1,4 mlrd. € (Švaljek, 2017, prema Schoof i dr., 2015). Hrvatsko i britansko gospodarstvo nisu povezani u velikoj mjeri, tako da izlazak UK iz EU nije u Hrvatskoj izazvao pretjeranu pozornost (Švaljek, 2017).

Kao što je već spomenuto, izlaskom iz Europske unije, točnije završetkom prijelaznog razdoblja, Ujedinjeno Kraljevstvo prestaje biti dijelom zajedničkog europskog tržišta te slobode kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi, što znači da će se na sve što ulazi u ili izlazi iz UK primjenjivati dodatne tarife, dok će kretanje ljudi između UK i ostalih zemalja biti urđeno posebnim zakonima i odredbama (Owen i dr., 2019).

8. Zaključak

BREXIT je imao velik utjecaj na gospodarstvo Ujedinjenog Kraljevstva još od 2015. godine i početka razgovora o potencijalnom referendumu, a posebno nakon što je referendum proveden, odnosno nakon 23. lipnja 2016. Nakon tog datuma pokrenut je višegodišnji postupak pregovora kako bi se postigao dogovor oko što jednostavnijeg izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije, te kako bi se dogovorili budući odnosi između UK i EU, ali i sa zemljama izvan Europe. Prije nego što je britanski Parlament prihvatio i proveo u zakon Zakon o izlasku iz Europske unije, za što je rok bio 31. siječnja 2020., Ujedinjeno Kraljevstvo bilo je suočeno s vjerojatnošću No-deal BREXIT-a, što je uvelike utjecalo na gospodarstvo UK. Postojale su mogućnosti da se na dobra i usluge koji dolaze u EU iz UK primjnuju dodatne tarife, te bi bile uvedene granične kontrole.

2019. godine tečaj funte bio je 12 % niži u odnosu na vrijednosti prije referenduma, a stopa inflacije dosegla je do iste godine 1,7 %. Ukupna količina uvezenih dobara pala je za 12 %, a izvezenih za 10 %, dok se ukupni deficit Ujedinjenog Kraljevstva povećao na £51,6 mlrd. 2019. je bila i godina najsporijeg gospodarskog rasta za UK od kraja Drugog svjetskog rata. Nezaposlenost je porasla na 3,9 %, a rast tjednih prihoda smanjio se na 3,8 %. Javni dug UK porastao je na £5,6 mlrd. Procjenjuje se da bi se priljev migranata u UK mogao do 2030. smanjiti za 50 % (200 tisuća) u odnosu na 2017., što bi moglo uzrokovati dodatni pad BDP-a između 1,5 i 5,4 %.

Ukinute su sve tarife na dobra ispod 2,5 %, te se trenutno na 47 % svih proizvoda ne primjenjuju nikakve tarife. Ukoliko Ujedinjeno Kraljevstvo do kraja 2020. ne postigne novi trgovinski ugovor s Europskom unijom, na njih će se ponovno početi primjenjivati osnovna pravila i norme WTO-a, što znači da će na mnoga dobra i usluge biti uvedene dodatne tarife, a to bi za posljedicu moglo imati manju kompetitivnost na europskome, ali i na svjetskome tržištu. Nakon izlaska iz UK iz EU, određene zemlje članice mogle bi biti suočene s dodatnim uplatama u proračun Unije.

2020. godina bila je veoma turbulentna za Ujedinjeno Kraljevstvo, ali i za ostatak svijeta, ponajviše zbog pandemija bolesti COVID-19. Ove godine u UK ušlo je 97 % manje migranata, a BDP je samo do srpnja pao za 21 %. Pandemija i BREXIT imat će dugoročne posljedice na gospodarstvo UK, mnogima od kojih tek trebamo svjedočiti.

Literatura

Alabrese, E. i dr., 2019: Who voted for Brexit? Individual and regional data combined, *European Journal of Political Economy*, 56, 132-150

Čepo, D., 2017: Populizam u i oko referenduma o izlasku Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije, *Političke analize* 8 (29), 9-15

Švaljek, S., 2017: Pazite što želite, jer bi Vam se moglo ostvariti! Bilješka u povodu godišnjice referenduma o Brexitu, *Privredna kretanja i ekonomska politika* 25 (2), 7-36

Izvori

Barnes, P., 2020: Brexit: What happens now?, *BBC News*, 13. srpnja, 2020., <https://www.bbc.com/news/uk-politics-46393399> (05.08.2020.)

BBC News, 2019a: No-deal Brexit: 10 ways it could affect you, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47470864> (05.08.2020.)

BBC News, 2019b: What is a „no-deal Brexit“?, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-50838994> (05.08.2020.)

Chan, S. P., 2019: Bank split on rates as it warns Brexit deal would hit growth, *BBC News*, 7. studenog 2019., https://www.bbc.com/news/business-50333167?intlink_from_url=https://www.bbc.com/news/topics/clm1wxp5378t/uk-economy&link_location=live-reporting-story (05.08.2020.)

Dempsey, N., 2017: Brexit: votes by constituency, *House of Commons Library*, 6. veljače 2017., <https://commonslibrary.parliament.uk/parliament-and-elections/elections-elections/brexit-votes-by-constituency/> (05.08.2020.)

Edgington, T., 2020a: Brexit: What is the transition period?, *BBC News*, 1. srpnja 2020., <https://www.bbc.com/news/uk-politics-50838994> (05.08.2020.)

Edgington, T., 2020b: Brexit: What trade deals has the UK done so far?, *BBC News*, 20. srpnja 2020., <https://www.bbc.com/news/uk-47213842> (05.08.2020.)

Edgington, T., 2020c: Brexit – All you need to know about the UK leaving the EU, *BBC News*, 21. kolovoz 2020., <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (05.08.2020.)

Europska unija, 2020: Povijest Europske unije, https://europa.eu/european-union/about-eu/history_hr (05.08.2020.)

Henley, J., 2018: Theresa May's Brexit deal: Everything you need to know, *The Guardian*, 15. studenoga 2018., <https://www.theguardian.com/politics/2018/nov/14/theresa-mays-brexit-deal-everything-you-need-to-know> (05.08.2020.)

Levy, D.A.L., Aslan, B., Bironzo, D., 2016: UK press coverage of the UK referendum, *Reuters Institute for the Study of Journalism*, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/uk-press-coverage-eu-referendum> (15.09.2020.)

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, 2019: Uredeni izlazak UK iz EU (Brexit), <http://www.mvep.hr/hr/ostalo/brexit/uredeni-izlazak/> (05.08.2020.)

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, 2020: Brexit – Općenito, <http://www.mvep.hr/hr/ostalo/brexit/> (05.08.2020.)

Morris, C., 2020: Brexit: What is the „no-deal“ WTO option?, *BBC News*, 16. lipnja 2020., <https://www.bbc.com/news/uk-45112872> (05.08.2020.)

Office of National Statistics, 2020: GDP monthly estimate, UK: June 2020, <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/bulletins/gdpmonthlyestimateuk/june2020> (05.08.2020.)

Owen, J., Thimont Jack, M., Iacobov, A., Christensen, E., 2019: Managing migration after Brexit, *Institute for Government*, https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/IfG-Migration-After-Brexit_4.pdf (05.08.2020.)

Partington, R., 2019a: How has Brexit vote affected the UK economy? October verdict, *The Guardian*, 15. listopada 2019., <https://www.theguardian.com/business/2019/oct/25/how-has-brexit-vote-affected-uk-economy-october-verdict> (05.08.2020.)

Partington, R., 2019b: How has Brexit vote affected the UK economy? December verdict, *The Guardian*, 27. prosinca 2019., <https://www.theguardian.com/business/2019/dec/27/how-has-brexit-vote-affected-uk-economy-december-verdict> (05.08.2020.)

Partington, R., 2019c: UK economy faces weakest growth outside recession since second world war, *The Guardian*, 27. prosinca 2019., <https://www.theguardian.com/business/2019/dec/27/uk-economy-faces-weakest-growth-outside-of-recession-since-second-world-war> (05.08.2020.)

Partington, R., 2020: UK to plunge into deepest slump on record with worst GDP drop of G7, *The Guardian*, 9. kolovoz 2020., <https://www.theguardian.com/business/2020/aug/09/uk-to-fall-into-deepest-slump-on-record-with-worst-fall-in-gdp-among-g7> (10.08.2020.)

URL 1 - <https://sentifi.com/blog/believe-or-beleave/> (05.08.2020.)

URL 2 - <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/uk-press-coverage-eu-referendum> (15.09.2020.)

URL 3 - <https://commonslibrary.parliament.uk/parliament-and-elections/elections-elections/brexit-votes-by-constituency/> (05.08.2020.)

URL 4 - <https://www.indy100.com/article/brexit-leave-remain-52-48-per-cent-voter-turnout-electoral-register-charts-7399226> (05.08./2020.)

URL 5 - <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (30.08.2020.)

URL 6 - <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47470864> (05.08.2020.)

URL 7 – <https://www.theguardian.com/business/2019/oct/25/how-has-brexit-vote-affected-uk-economy-october-verdict> (05.08.2020.)

URL 8 –

<https://www.ons.gov.uk/economy/inflationandpriceindices/bulletins/consumerpriceinflation/march2020#:~:text=The%20CPIH%201%2Dmonth%20inflation,down%20from%201.7%25%20in%20February.> (05.08.2020.)

URL 9 – <https://www.bbc.com/news/uk-politics-46393399> (05.08.2020.)

URL 10 – <https://www.bbc.com/news/uk-47213842> (05.08.2020.)

URL 11 -

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/datasets/migrationstatisticsquarterlyreportprovisionallongterminternationalmigrationtimestimates> (30.08.2020.)

URL 12 – <https://www.bbc.com/news/uk-45112872> (05.08.2020.)

URL 13 -

<https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/bulletins/gdpmonthlyestimateuk/june2020> (30.08.2020.)

Vesey-Byrne, J., 2020: Show this chart to anyone who says Brexit is the „will of the british people“, *Independent*, 29. siječnja 2020., <https://www.indy100.com/article/brexit-leave-remain-52-48-per-cent-voter-turnout-electoral-register-charts-7399226> (10.08.2020.)

Vlada UK, 2020: Immigration statistics, year ending June 2020,

<https://www.gov.uk/government/statistics/immigration-statistics-year-ending-june-2020> (30.08.2020.)

Vlada UK, 2020: Types of election, referendums, and who can vote,

<https://www.gov.uk/elections-in-the-uk/referendums> (12.09.2020.)

